

Bureau Jeugdzorg

Redenen voor beëindiging van het pleegouderschap

J.J.W Boverhof
S1054716

1^e begeleider: Dr. Peter M. van den Bergh
2^e begeleider: Dr. Tonny M. Weterings

Masteropleiding Education and child studies, Orthopedagogiek

Masterproject Pleegzorg

Universiteit Leiden
Oktober, 2012

Inhoud

Samenvatting	Blz. 2
Hoofdstuk 1 Theoretisch kader	Blz. 3
1.1 Bureau Jeugdzorg	Blz. 3
1.2 Pleegzorg	Blz. 6
1.3 Waarom pleegouders het pleegouderschap beëindigen	Blz. 6
Hoofdstuk 2 Methode	Blz. 12
2.1 Onderzoeksgroep	Blz. 12
2.2 Instrumenten	Blz. 15
2.3 Procedure	Blz. 15
2.4 Data-analyse	Blz. 16
Hoofdstuk 3 Resultaten	Blz. 17
3.1 Pleegouders vs. Ex-pleegouders	Blz. 17
3.2 Kwantitatieve data	Blz. 19
3.3 Pleegouders en het antwoord op; bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd.	Blz. 25
3.4 Aanbevelingen (ex)pleegouders	Blz. 26
3.4 Redenen tot stoppen met pleegouderschap	Blz. 27
Hoofdstuk 4 Conclusie en Discussie	Blz. 30
Literatuurlijst	Blz. 35

Samenvatting

In deze scriptie is onderzocht wat de redenen zijn voor pleegouders om het pleegouderschap te beëindigen in relatie tot BJZ/de gezinsvoogden. Ook is na gegaan in hoeverre Bureau Jeugdzorg en/of gezinsvoogden een beslissing van pleegouders om het pleegouderschap te beëindigen, beïnvloeden. De onderzoeksgroep bestaat uit 22 ex-pleegouders en 444 pleegouders, bestaande uit voornamelijk pleegmoeders. Voor het onderzoek zijn 16 interviews en meer dan 500 digitale vragenlijsten afgenomen. Uit de resultaten komt naar voren dat (ex)pleegouders zich niet gehoord/serieus genomen voelen door de gezinsvoogd en dat het belang van het kind bij hen niet altijd voorop staat. Daarnaast blijken problemen met BJZ/de gezinsvoogden zelden de enige reden voor (ex)pleegouders om het pleegouderschap te beëindigen. Het zijn verschillende redenen bij elkaar, waarvan de voornaamste een te zware gezinsbelasting is, die maken dat pleegouders het pleegouderschap beëindigen.

Hoofdstuk 1 Theoretisch kader

Ten tijde van het schrijven van deze scriptie, is de wereld in de ban van de Olympische Spelen. De strijd om goud is voor vele topatleten begonnen. Deze strijd werd in de hoofden van de atleten waarschijnlijk al een tijd voor de echte aftrap van de Spelen gevoerd tijdens de training. Getraind om het verstand op nul te zetten en zo hun vermogen tot het uiterste te drijven om het uiteindelijke doel te behalen: de absolute top.

Men zou pleegouders kunnen vergelijken met topatleten, met in het achterhoofd een wezenlijk verschil tussen beiden: Pleegouders doen iets voor de maatschappij en voor anderen; topatleten leveren een individuele prestatie. Een wezenlijke overeenkomst: wat betreft hun inzet Goud waardig.

Als het idee van pleegouderschap is geboren, zal er in hun hoofd, net als bij topatleten, een strijd worden gevoerd. Een strijd over de voors en tegens van dit idee die vaak jaren duurt voordat eventuele aanmelding plaatsvindt (Rodwell & Biggerstaff, 1993). Is dit wat ik echt wil? Wat als ik me te veel aan het kind bind en ik moet afscheid nemen? Hoe regel ik het financieel? Hoe zullen mijn kinderen erop reageren? Als de overtuiging van de aarzeling wint, zal het traject tot pleegouderschap van start gaan. De pleegouders in spé worden net als een topatleet getraind. Zij krijgen een voorbereidingscursus die inzicht geeft in hun verantwoordelijkheden en wat zij kunnen verwachten als pleegouder. Als de aspirant pleegouders hierna gemotiveerd blijven en de pleegzorgaanbieder de personen geschikt vindt voor het pleegouderschap, kan registratie plaatsvinden (Strijker, 2006). De weg naar het behalen van het uiteindelijke doel, het bieden van een leefomgeving waarin het kind zich optimaal kan ontwikkelen (Van den Bergh & Weterings, 2010), kan beginnen. Pleegouders moeten, net als topatleten, soms het verstand op nul zetten en hun vermogen tot het uiterste drijven om dit doel te realiseren. Dit gezien de problemen en dilemma's waar pleegouders soms tegenaan lopen, en de wens om het pleegkind voor de geplande duur in het pleeggezin op te blijven voeden. Net als bij topatleten lukt dit soms niet meer, met als gevolg dat zij zich genoodzaakt voelen om het pleegouderschap op te geven. Waarom dit precies gebeurt en wat voor aandeel Bureau Jeugdzorg hierin heeft, is in deze scriptie onderzocht. Er volgt nu eerst een korte beschrijving van het ontstaan en het functioneren van Bureau Jeugdzorg.

1.1 Bureau Jeugdzorg

Jeugdzorg vindt zijn oorsprong in 1905, toen de Kinderwetten werden ingevoerd. Zij beheersen het huidige Nederlandse jeugdrecht en zijn hiervan de basis. In het Nederlandse jeugdrecht zijn wettelijke bepalingen over minderjarigen samengebracht. Dit ter bescherming van deze jongeren en ter bevordering van de kans op een zo optimaal mogelijke ontwikkeling (Hermanns, Nijnatten, Verheij, & Reuling, 2005). In 1989 werd de Wet op de jeugdhulpverlening ingevoerd om de vrijwillige en justitiële jeugdhulpverlening onder één noemer te brengen (Hermanns et al., 2005).

Deze wet is in 2005 vervangen door de Wet op de Jeugdzorg, met daarin richtlijnen over de aanspraak op jeugdzorg. De definitie van jeugdzorg is nu: “Ondersteuning van en hulp aan jeugdigen, hun ouders, stiefouders of anderen, die een jeugdige als behorende tot hun gezin verzorgen en opvoeden, bij opgroei- en opvoedingsproblemen of dreigende zodanige problemen” (Hermanns et al., 2005). In het jaar 2000 zijn de Bureau’s Jeugdzorg ontstaan, waarin samenwerking per regio centraal staat.

Er zijn op dit moment in totaal 15 Bureaus Jeugdzorg, één in elke provincie en één in de drie grootste steden: Amsterdam, Den Haag en Rotterdam (Bureau Jeugdzorg, 2012).

Bureau Jeugdzorg (hierna BJZ) is de toegangspoort tot de gehele jeugdzorg. één van de belangrijkste taken van BJZ is het verzorgen van de indicatiestelling. De hulpvraag van de cliënt wordt beoordeeld, waarna de soort en duur van hulp wordt bepaald. Dit is het indicatiebesluit (Ministerie van VWS, 2005). Daarnaast is BJZ belast met verschillende andere taken, waarvan in deze scriptie alleen het uitvoeren van jeugdbeschermingsmaatregelen besproken wordt. Jeugdbeschermingsmaatregelen berusten op een rechterlijke uitspraak. De meest voorkomende maatregel is de ondertoezichtstelling (OTS). Een OTS wordt uitgesproken door de kinderrechter wanneer de opvoedingssituatie bedreigend is voor de ontwikkeling van het kind. Het doel ervan is ouders te steunen bij de opvoeding, met zoveel mogelijk verantwoordelijkheid voor de ouders. Bij een OTS krijgt het gezin een gezinsvoogd van BJZ toegewezen. De gezinsvoogd steunt de ouders bij de verzorging en opvoeding van het kind en geeft aanwijzingen waar nodig. Een OTS is een gezagsbeperkende maatregel. Ouders houden het gezag, maar zijn verplicht de aanwijzingen van de gezinsvoogd op te volgen. Ze kunnen de verblijfplaats van het kind niet zelf meer bepalen (Hermanns et al., 2005).

De taken van BJZ moeten schriftelijk zijn vastgelegd. Concreet is dit terug te zien in de vorm van een werkplan. Dit is een op grond van de Wet op de Jeugdzorg verplicht document dat jaarlijks per jeugdzorginstelling opgesteld dient te worden. Een werkplan is er om de kwaliteit van hulpverlening binnen de organisatie te waarborgen. In een werkplan staan onder andere de beleidsuitgangspunten met betrekking tot de cliënten en de samenwerking tussen instanties. Daarnaast wordt er per, en in overleg met de, cliënt een hulpverleningsplan opgesteld. Voorts moet BJZ verantwoording afleggen over het werk dat ze verrichten aan de Provincie en toezichtsorganen (Linden, Siethoff, & Zeijlstra-Rijpstra, 2009).

Om goed te kunnen begrijpen hoe gezinsvoogden hun werk vormgeven, wordt nu de gehanteerde methode binnen BJZ beschreven.

Deze scriptie gaat over pleegouders in het kader van een Jeugdbeschermingsmaatregel. Dit houdt in dat de uithuisplaatsing op basis van een rechterlijke uitspraak wordt uitgevoerd en een verplichtend karakter heeft. Bij een uithuisplaatsing in het justitiële kader is altijd een gezinsvoogd betrokken die werkzaam is bij de afdeling jeugdbescherming van BJZ. Gezinsvoogden werken sinds 2002 volgens de ‘Deltamethode Gezinsvoogdij’, die hen mogelijkheden biedt om meer kindgericht en planmatig te werken (Stams, van der Top-Eem, Limburg, van Vugt, & van der Laan, 2010).

De manier waarop en de mate waarin Bureaus Jeugdzorg deze methode hanteren, verschilt echter. Een aantal bureaus werkt met aangepaste versies en/of gedeeltes van de middelen van de methode (Stams et al., 2010). Onderzoek heeft aangetoond dat gezinsvoogden die volgens de ‘Deltamethode Gezinsvoogdij’ werken, betere resultaten behalen dan gezinsvoogden die dit niet doen (Bartelink, 2010).

De gezinsvoogd bepaalt of een pleegkind wordt terug geplaatst naar de ouders of overgeplaatst wordt naar een ander pleeggezin. (Hermanns et al., 2005). Het voorgaande maakt duidelijk dat de macht van de gezinsvoogden groot is. Zij kunnen beslissen dat thuis wonen voor het kind niet meer toereikend is voor diens ontwikkeling. Zij geven dit aan bij de Raad voor de Kinderbescherming, die zal onderzoeken of deze beslissing gewenst is. Als de uithuis plaatsing nodig blijkt, dienen zij een machtiging tot uithuisplaatsing in bij de rechter. Na het verkrijgen van de machtiging tot uithuisplaatsing wordt het kind uit huis geplaatst. In het kader van deze scriptie, in een pleeggezin. Nu volgen enkele feiten over het functioneren van gezinsvoogden.

Uit onderzoek van BJZ-Jeugdbescherming Noordwest Veluwe blijkt dat pleegouders veel met wisseling van gezinsvoogden hebben te maken en dat dit de tevredenheid over de hulp aan het gezin niet ten goede komt (Verhoef, 2008). Ook in het buitenland wordt een verloop van gezinsvoogden¹ geconstateerd. Het verloop van gezinsvoogden wordt door verschillende factoren verklaard: een te hoge werkdruk/te grote caseload; een slecht imago van de medewerkers van de jeugdbescherming en het ervaren van onvoldoende publieke steun (Ellett, Ellis, Westbrook & Dews, 2006; Farris-Manning & Zandstra, 2003; Kapp & Popp, 2002). Het blijkt dat wisseling van gezinsvoogden de kwaliteit van hulpverlening aan het gezin niet ten goede komt (Ellett, 2009; Verhoef, 2008) en dat een onvoldoende stabiel personeelsbestand een grote weerslag heeft op het vermogen om gezinnen en kinderen adequaat te helpen (Westbrook, Ellis & Ellett, 2006). Het regelmatige verloop onder gezinsvoogden zorgt voor minder betrokkenheid en een minder sterke relatie tussen pleegouders en gezinsvoogden, terwijl deze relatie zeer belangrijk is (Hermanns et al., 2005). Het gevolg hiervan is dat pleegouders zich over het algemeen weinig betrokken voelen bij de instantie (Kapp & Popp, 2002).

Daarnaast heeft een pleegouder heeft niet alleen te maken met de gezinsvoogd. Ook een pleegzorgwerker heeft een functie binnen het pleeggezin. Gezinsvoogd en pleegzorgwerker zijn beiden betrokken bij de ontwikkeling van het kind en werken hiervoor nauw samen (Van den Bergh & Weterings, 2010). De functie van beiden is verschillend. De pleegzorgwerker verleent hulp aan ouders, pleegouders en pleegkind. De gezinsvoogd bepaalt het beleid ten aanzien van het pleegkind. Hij wordt door de pleegzorgwerker op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen van het pleegkind en draagt de eindverantwoordelijkheid (Weterings, 1998).

---

¹ Gezinsvoogden in het buitenland kunnen niet zonder meer worden vergeleken met gezinsvoogden in Nederland, omdat de manier van werken verschilt. Een andere term die gebruikt kan worden is ‘professionele hulpverleners’. Generalisatie van bevindingen uit buitenlandse literatuur moet daarom met voorzichtigheid gebeuren.

1.2 Pleegzorg

Begin 20^e eeuw was het uitgangspunt van pleegzorg de humane zorg voor wezen en kinderen die te lijden hadden onder de verwaarlozende opvoeding van ouders. In eerste instantie dienden voornamelijk internaten en ‘gasthuizen’ als opvang voor deze kinderen. Pas in het midden van de vorige eeuw werd bekend dat een verblijf in een gezin, in plaats van een internaat, gunstiger was voor de ontwikkeling van een kind.

Waar pleegouders eerst nog werden gezien als vrijwilligers die géén begeleiding nodig hadden, werd in 1983 een pleeggezin een erkende vorm van hulpverlening. De rol van de pleegouder werd meer serieus genomen (Hermanns et al., 2005).

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die valt onder de Wet op de Jeugdzorg (Pleegzorg Nederland, 2011). Een kind is aangewezen op pleegzorg wanneer hulp bij problematische opvoedingssituaties in de thuissituatie onvoldoende effect heeft (Van den Bergh & Weterings, 2010).

Pleegzorg volgens bovenstaande definitie is een vorm van zorg voor jeugdigen, uitgevoerd door pleegouders, begeleid en ondersteund door instanties die gesubsidieerd worden door de landelijke en/of provinciale overheden. Als het pleeggezin subsidie wil ontvangen, dan kan dat alleen als BJZ daartoe een indicatie afgeeft (zie paragraaf 1.1) (Hermanns et al., 2005).

In eerste instantie wordt een pleeggezin altijd in relaties van het gezin gezocht, bij familie of vrienden. In dit geval spreekt men van een netwerkplaatsing. In het andere geval, wanneer uit het bestand van de pleegzorgaanbieder wordt geput, spreekt men van een bestandsplaatsing. Daarnaast varieert de vorm van het pleegzorggezin afhankelijk van de behoeften en omstandigheden van het kind. Een plaatsing kan langdurig zijn. Dit wordt een perspectiefbiedend (plaatsing tot 18^e jaar) of perspectiefzoekend pleeggezin (het kind kan terug geplaatst worden naar huis) genoemd. Een perspectiefbiedend pleeggezin wordt de opvoedingsvariant genoemd. Een perspectiefzoekend pleeggezin wordt de hulpverleningsvariant genoemd. De plaatsing kan ook van korte duur zijn. Tot slot kan een pleeggezin onderscheiden worden op basis van een justitiële of vrijwillige plaatsing².

1.3 Waarom pleegouders het pleegouderschap beëindigen

Er zijn verschillende oorzaken te noemen waarom pleegouders stoppen met het pleegouderschap. Dit zijn onder andere: kindgerelateerde problemen, zoals gedragsproblematiek of problemen in de interactie met de pleegouders; persoonlijke problemen/veranderde omstandigheden, zoals leeftijd en gezondheid, en/of problemen op financieel gebied (Rhodes, Orme, Cox & Buehler, 2003; Brown & Campbell, 2007; Sanchirico, Josephine, Jablonka, & Russell, 1998).

Onderwerp in deze scriptie is de problematiek die pleegouders ervaren met BJZ en de pleegzorgaanbieder³.

---

² In deze scriptie is er enkel sprake van justitiële plaatsingen

³ De pleegzorgaanbieder doet werving en selectie van pleeggezinnen en heeft de eerder besproken pleegzorgwerkers in dienst.

Waarom pleegouders daadwerkelijk het pleegouderschap beëindigen is, in relatie tot BJZ, in Nederland nog niet en in het buitenland weinig onderzocht. De weinige onderzoeken die zijn gevonden, worden uitvoerig in deze scriptie beschreven om als een goed fundament te dienen voor het onderhavige onderzoek.

Dat er weinig onderzoek is gevonden is niet vreemd. In een onderzoek van Pecora, Bartlome, Magna, & Sperry (1991)⁴ wordt gemeld dat in Jeugdzorgorganisaties, in het bijzonder in de pleegzorg, de mening van pleegouders vaak niet wordt gevraagd. De behoefte van pleegouders om zich te kunnen uiten over het systeem is echter groot. Dit blijkt onder andere uit het volgende. Kapp & Popp (2002) onderzochten, aan de hand van interviews, onder cliënten van Jeugdzorg wat de beste methoden voor onderzoek naar hun mening was. Ondanks dat het doel van het onderzoek helder was voor de respondenten, bleek het onvermijdelijk om niet eerst aandacht te schenken aan hun ervaring met Jeugdzorg zelf. De behoefte aan een luisterend oor was dus kennelijk groot. Aangezien ook pleegouders consumenten van Jeugdzorg zijn, kunnen deze bevindingen ook op hen worden betrokken.

Er zijn wel veel onderzoeken beschikbaar over redenen van afgebroken plaatsingen; in internationaal onderzoek bekend als breakdowns. Een breakdown hoeft echter niet te betekenen dat pleegouders volledig stoppen met het pleegouderschap. Breakdowns zijn internationaal een veelvoorkomend verschijnsel, waarvan het percentage wordt geschat op 25-50% (Minty, 1999). In Nederland ligt het percentage ongeveer op 30% (Strijker en Zandberg in Van den Bergh & Weterings, 2010). Ook deze onderzoeken zullen in de theorie worden beschreven, omdat de kern van de scriptie, namelijk het stoppen met het pleegouderschap, een link heeft met het voortijdig afbreken van plaatsingen. Hoe meer plaatsingen negatief voortijdig worden afgebroken, hoe groter de kans wordt dat pleegouders stoppen. Tevredenheid over de pleegzorg hangt samen met de intentie om deze te continueren (Denby, Rindfleisch & Bean 1999).

Volgens een Amerikaans onderzoek van Gibbs (2005) is de communicatie met een Jeugdzorgorganisatie één van de genoemde beïnvloedende factoren op de continuering van het pleegouderschap. Ontevredenheid over de communicatie en de onsensitieve houding van de professionals binnen de organisatie, of het niet rekening houden met de gevoelens, wensen en behoeften van de pleegouders, wordt door 37% van voormalige pleegouders als reden genoemd om te stoppen met het pleegouderschap. Van pleegouders die overwegen te stoppen, noemt 62% deze reden ook. Dit wordt bevestigd in onderzoek van Brown & Campbell (2007). Daarin is onderzocht dat pleegouders stoppen als zij niet de juiste steun van de Bureau Jeugdzorg en de pleegzorgaanbieder ontvangen; als er sprake is van slechte communicatie en er een tekort is aan responsiviteit vanuit de professionals.

---

⁴ Let op: dit is een gedateerde bron. Resultaten kunnen inmiddels niet meer valide zijn. Recenter onderzoek hierover is niet gevonden.

Ook in Canada komen deze onderzoeksbevindingen naar voren, alleen wordt in deze onderzoeken niet gesproken over het daadwerkelijk stoppen met het pleegouderschap als een gevolg van dit gebrek, maar over de kans op een breakdown. Er wordt gesproken over de relevantie van emotionele steun van gezinsvoogden en het feit dat onvoldoende emotionele steun veelal voortkomt uit een slechte relatie met hen. Emotionele steun lijkt mogelijk niet direct een verband te houden met goede communicatie. Toch blijkt uit concrete voorbeelden dat dit wel het geval is. Concrete voorbeelden zijn: onvoldoende bereikbaar zijn en niet snel genoeg terugbellen wanneer dit nodig was. Bovengenoemde onderzoeken hameren alle drie op het belang van open communicatie en dus transparantie naar de pleegouders toe, als voorwaarde om het pleegouderschap te continueren (Brown & Campbell, 2007; Gibbs, 2005; MacGregor, Rodger, Cummings, & Leschied, 2006).

De wens tot transparantie is ook terug te zien in de communicatie en informatie over de (medische) achtergrond van het kind.

Pleegouders zeggen hier niet altijd voldoende informatie over te krijgen, waardoor het moeilijk wordt om de juiste zorg te kunnen bieden. Ze benoemen dat gezinsvoogden soms te ver gaan met het gebruiken van het woord “vertrouwelijk”, ten nadele van het kind, en dat ze minder informatie krijgen dan potentiële adoptieouders (Daniel, 2011 & Rhodes, Orme & McSury, 2003).

De behoefte aan emotionele steun, aangehaald in het onderzoek van MacGregor et al., (2006), blijkt ook uit ander Canadees onderzoek over de algemene behoefte aan steun die pleegouders hebben. In dit geval houdt de emotionele steun in: respect en erkenning. Pleegouders beschrijven dit als volgt: “Wanneer het niveau van stress hoog is, is er iemand om je zorgen mee te bespreken, zonder dat je direct wordt gezien als een incapabele pleegouder”⁵. Het gaat er hier niet zozeer om dat er een advies wordt gegeven of oplossingen worden geboden, maar dat er gewoon iemand is om op te leunen. Daarnaast wordt genoemd dat juiste begeleiding tijdens crisis een wezenlijk onderdeel is van de complete steun van Jeugdzorgorganisaties, in casus BJZ. Pleegouders beschrijven dit als volgt: “Ik heb iemand nodig om mee te telefoneren, direct. Dit kan een ramp voorkomen”. Daarnaast willen zij dat hun input ertoe doet en dat zij ook als professionals worden gezien. “Gezinsvoogden moeten mijn vaardigheden en kennis erkennen en niet denken dat zij de enigen zijn met de antwoorden” en “respect voor ons als professionals” (Hudson & Levasseur, 2002).

Een goede (werk)relatie tussen gezinsvoogd en pleegouder is essentieel, wil de begeleiding, verzorging en hulp aan het pleegkind optimaal zijn en wil de plaatsing succesvol zijn (Buehler, Greensboro, Rhodes, Orme, Cuddeback, 2006). Toch is een goede relatie niet vanzelfsprekend. Dit blijkt uit het feit dat pleegouders zich niet altijd gehoord en serieus genomen voelen door de gezinsvoogd.

---

⁵ Vertaald door Jen-Ay Boverhof

Uit onderzoek van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (2010) blijkt dat pleegouders zich geregeld niet serieus genomen voelen en dat soms zelfs met overplaatsing wordt bedreigd wanneer beide partijen het niet eens kunnen worden over de besluitvorming betreffende het pleegkind. Daarnaast vinden pleegouders het belangrijk om betrokken te worden bij beslissingen die het pleegkind aangaan en willen zij deel uitmaken van het team en van het zorgsysteem van het kind. Ze zijn namelijk niet enkel verzorgers van het kind, maar krijgen te maken met zeer complex gedrag, deelname aan training en therapeutische interventies en worden gezien als essentiële informatie ‘aandragers’ van het behandelteam (Farris-Manning & Zandstra, 2003). In theorie zijn ze onderdeel van het team. Zij ervaren dit niet genoeg en de erkenning hiervoor blijft uit. Erkenning is echter essentieel. Ten eerste, omdat pleegouders tevreden moeten zijn in hun taak en rol willen zij pleegouder blijven. Ten tweede, omdat behoud van pleeggezinnen door BJZ als een moeilijke taak wordt ervaren (Fisher, Gibbs, Sinclair, & Wilson, 2000; MacGregor et al., 2006).

Ook noemen pleegouders soms het gevoel te hebben dat er meer naar het belang van de ouders gekeken wordt dan naar dat van het kind (Daniel, 2011). Pleegouders zijn soms in mindere mate bereid om bezoeken tussen ouders en kind te stimuleren dan gezinsvoogden, omdat zij er vaker van overtuigd zijn dat dit het kind overstuur maakt (Seaberg & Harrigan, 1999).

Onderzoek van Kapp & Popp (2002), bevestigt in feite alle bovengenoemde oorzaken. De thema's die uit de interviews met cliënten (ouders en jeugdigen) van BJZ naar voren komen zijn: Te weinig en inconsistente communicatie vanuit de gezinsvoogd; Het verloop en de te zware belasting van de gezinsvoogd; Weinig respect vanuit de Jeugdzorg werkers; Weinig betrokkenheid van de gezinsvoogd op de ouder/ zich buitengesloten voelen tijdens het nemen van belangrijke beslissingen over het kind. Omdat bevindingen uit eerder onderzoek ook van toepassing zijn gebleken op pleegouders en omdat zij deel uitmaken van Jeugdzorg, zijn ook deze bevindingen meegenomen in de scriptie.

Hiervoor zijn redenen om te stoppen met pleegouderschap en oorzaken van breakdowns uiteengezet. Deze zijn terug te voeren op ontevredenheid over de gezinsvoogd. Wat kan van deze ontevredenheid de oorzaak zijn? Zoals eerder besproken, kan dit liggen aan de (soms) lastige werkomstandigheid van gezinsvoogden (Ellett et al., 2006; Ellett, 2009; Kapp & Popp, 2002; Verhoef, 2008). Het kan ook liggen aan een verschil in rolopvatting tussen gezinsvoogden en pleegouders. Uit Amerikaans onderzoek onder 161 pleeg-/adoptiegezinnen in spé blijkt dat, wat opvoeden betreft, pleegzorgwerkers pleegouders in mindere mate verantwoordelijk zien dan de pleegouders zichzelf verantwoordelijk zien. Dit onderzoek betreft pleegzorgwerkers die allen volgens de Model Approach to Partnerships in Parenting (MAPP) procedure zijn getraind. In de MAPP procedure wordt het belang van samenwerking tussen pleegzorgwerker en pleegouders benadrukt. Het verschil in opvatting van pleegouders-in-spé en pleegzorgwerkers komt volgens de onderzoeker mogelijk voort uit de verwachting van inspraak in het beleid van de zorgaanbieder.

Daarnaast verwachten pleegouders-in-spé meer betrokkenheid bij de taken van de pleegzorginstantie, dan dat de pleegzorgwerkers van ze verwachten.

Deze verschillen in rolopvattingen gelden mogelijk ook voor pleegouders. Ooit waren zij immers pleegouders-in-spé. Men voorkomt deze verschillen in rolopvattingen en hiermee indirect een mogelijk moeizame samenwerking tussen pleegzorgwerkers en pleegouders, door pleegzorgwerkers te trainen in het geven van consequente informatie over de rol van pleegouders (Rhodes et al., 2003). Dit onderzoek betrekking heeft op pleegzorgwerkers. Men zou de training ook kunnen geven aan gezinsvoogden, omdat pleegouders afhankelijk zijn van het beleid van de gezinsvoogd. Dit maakt de behoefte aan duidelijkheid voor pleegouders over de rol en taak groot. Een duidelijke communicatie over de rol van pleegouders vanuit de gezinsvoogden is dus eveneens van belang.

De reden dat beëindiging van het pleegouderschap in relatie tot BJZ en de gezinsvoogden wordt onderzocht, is omdat pleegouders zeer afhankelijk zijn van deze instantie en de gezinsvoogden om het pleegouderschap te kunnen uitvoeren. Daardoor is het goed mogelijk dat de reden tot beëindiging bij deze instantie gezocht kan worden. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat pleegouders tijdens het pleegouderschap verschillende knelpunten ervaren als het BJZ /de gezinsvoogden betreft. Het verloop onder gezinsvoogden, de toegang tot informatie over het pleegkind, de communicatie en transparantie vanuit de gezinsvoogden naar pleegouders toe en het gevoel niet gesteund en gehoord te worden door de gezinsvoogden zijn aangegeven knelpunten. Deze zijn omgevormd tot deelvragen in het onderhavige onderzoek. Aan de hand daarvan wordt bekeken of er een verschil is in de mate van tevredenheid over BJZ/de gezinsvoogden tussen ex-pleegouders en pleegouders.

Aan pleegouders is in het onderhavige onderzoek de volgende vraag gesteld: 'Wat zou voor u mogelijk een reden kunnen zijn om te stoppen met pleegzorg?'. Er waren verschillende antwoordcategorieën mogelijk, waaronder 'Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen'. In deze scriptie is dit antwoord geoperationaliseerd als 'reden BJZ'. Er is gekeken of en zo ja, wat het verschil is in de mate van tevredenheid over BJZ/de gezinsvoogden tussen de groep pleegouders die dit antwoord heeft gekozen en de groep pleegouders die dit antwoord niet heeft gekozen. Dit verschil is ook onderzocht tussen de groepen ex-pleegouders en pleegouders. Op deze manier kan vergeleken worden of en waarover pleegouders met dit antwoord meer ontevreden zijn binnen de hulpverlening van BJZ en gezinsvoogden, dan pleegouders zonder dit antwoord.

Deze scriptie zal de volgende vragen trachten te beantwoorden:

Onderzoeksvraag

Wat zijn de redenen voor pleegouders, in relatie tot BJZ, om het pleegouderschap te beëindigen?

Deelvragen

1. Hoe denken (ex) pleegouders over het functioneren van de gezinsvoogd, met betrekking tot het verloop onder gezinsvoogden, het maken van afspraken en praktische zaken?
2. Hoe denken (ex) pleegouders over contact en steun vanuit de gezinsvoogd?
3. In welk opzicht verschillen pleegouders die als mogelijke reden om het pleegouderschap te beëindigen, als antwoord 'Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen' hebben opgegeven, met pleegouders die deze reden niet hebben opgegeven?
4. Welke aanbevelingen hebben pleegouders voor gezinsvoogden?
5. Waarom beëindigen pleegouders het pleegouderschap?

Hoofdstuk 2 Methode

2.1 Onderzoeksgroep

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek over het stoppen van pleegouders, dat op initiatief van stichting ‘Pleegwijzer’ en in samenwerking met genoemde, de ‘Nederlandse vereniging voor pleeggezinnen’ (NVP) en ‘Landelijk overleg pleegouderraden’ (LOPOR) is uitgevoerd.

Uit literatuur en het eigen vooronderzoek door middel van interviews, is geconstateerd dat er drie grote redenen zijn voor het stoppen met pleegouderschap. Dit zijn: de gedragsproblemen van het pleegkind, problemen met de gezinsvoogden en organisatie van BJZ en problemen met de pleegzorgbegeleider. Er is voor gekozen om de onderwerpen op te delen in drie deelonderzoeken. De drie oorzaken van het stoppen met pleegouderschap worden zo tot in detail onderzocht. Beëindiging van het pleegouderschap in relatie tot de gedragsproblematiek van het pleegkind is door H. de Korte onderzocht. Beëindiging van pleegouderschap in relatie tot de pleegzorgbegeleiding is door B.M. Geurts onderzocht. Allen hebben de gemeenschappelijke vraag ‘Waarom stoppen pleegouders?’. De drie deelonderzoeken worden in de toekomst mogelijk uitgewerkt in één onderzoek.

De totale onderzoeksgroep bestaat voor het grootste deel uit pleegouders. De groep ex-pleegouders was te klein om daar steekhoudende uitspraken op te kunnen baseren. Daarnaast leek het interessant om pleegouders met ex-pleegouders te vergelijken. Mogelijke verschillen zouden kunnen duiden waarom ex-pleegouders zijn gestopt, in tegenstelling tot pleegouders.

De totale onderzoeksgroep bestaat uit 444 pleegouders en 22 ex-pleegouders⁶. Zij zijn via stichting Pleegwijzer en de Nederlandse vereniging voor pleeggezinnen (NVP) gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. Deelname vond plaats aan de hand van een online vragenlijst.

---

⁶ Dit is het aantal respondenten dat aan de vragenlijst is begonnen. Per vraag ligt dit aantal echter soms lager, omdat niet alle respondenten elke vraag hebben beantwoord.

Tabel 1. Gegevens ex-pleegouders (N=22)

	Ex-pleegmoeder	Ex-pleegvader	Beiden
Aantal	18 (81%)		4 (19%)
Opleiding MBO ⁷	3 (14%)	4 (18%)	
Opleiding HBO	13 (59%)	7 (32%)	
Opleiding WO/universiteit	4 (18%)	4 (18%)	
Bestandspleeggezin			18 (78%)
Netwerkpleeggezin			4 (17%)
Perspectiefbiedend			12 (52%)
Perspectiefzoekend			4 (1%)
Crisispleeggezin			5 (22%)
Weekendpleeggezin ⁸			6 (26%)
Eigen kinderen			14 (60%)
Duur ⁹		1-5 jaar	14 (67%)

In tabel 1 is te zien dat de respondenten van de vragenlijst voor ex-pleegouders, voornamelijk ex-pleegmoeders zijn. De ex-pleegvaders die de lijst hebben ingevuld, deden dit samen met de ex-pleegmoeder. De HBO opleiding is het meest vertegenwoordigd onder de respondenten. De respondenten zijn vooral bestandspleeggezinnen, waarvan iets meer dan de helft een perspectiefbiedend pleeggezin is. De meeste respondenten zijn tussen de 1 en 5 jaar pleegouder geweest. Een meerderheid van de respondenten heeft zelf kinderen.

⁷ Deze voetnoot heeft betrekking op de vraag over de opleidingen die de respondenten hebben gevolgd. Bij 2 ex-pleegvaders is 'niet van toepassing' ingevuld. Het aantal ex-pleegvaders (5) en ex-pleegmoeders (2) die ontbreken in de tabel, hebben alleen het middelbaar onderwijs afgerond.

⁸ Er zijn 2 weekendpleeggezinnen enkel weekendpleeggezin. Er zijn 3 weekendpleeggezinnen die ook crisispleeggezin zijn. Er is 1 weekendpleeggezin ook perspectiefbiedend pleeggezin.

⁹ Duur staat in elke tabel voor de gemiddelde duur van het pleegouderschap in jaren. Er zijn 3 ex-pleegouders 6, 7 of 8 jaar pleegouder geweest. Er zijn 4 ex-pleegouders die meer dan 8 jaar pleegouder zijn geweest.

Tabel 2. Gegevens pleegouders (N=444)

	Pleegmoeder	Pleegvader	Beiden
Aantal	310 (70%)	65 (15%)	66 (15%)
Opleiding MBO ¹⁰	136 (32%)	108 (27%)	
Opleiding HBO	159 (37%)	132 (28%)	
Opleiding WO/universiteit	47 (11%)	71 (18%)	
Bestandspleeggezin ¹¹			384
Netwerkpleeggezin			62
Perspectiefbiedend			353
Perspectiefzoekend			39
Crisispleeggezin			125
Weekendpleeggezin ¹²			56
Eigen kinderen			301 (69%)
Duur ¹³		>6 jaar	224 (52%)

In tabel 2 is te zien dat de respondenten van de vragenlijst voor pleegouders, voornamelijk uit pleegmoeders bestaat. De HBO opleiding is het meest vertegenwoordigd onder de respondenten.

Het grootste deel van de pleeggezinnen is een bestandspleeggezin met perspectiefbiedende plaatsingen. De meerderheid is langer dan 6 jaar pleegouder. De meeste pleegouders hebben eigen kinderen.

Ex-pleegouders en pleegouders zijn, wat betreft de algemene gegevens, dus met elkaar vergelijkbaar.

¹⁰ Bij 10 pleegmoeders en bij 28 pleegvaders is 'niet van toepassing' ingevuld. Het resterende aantal pleegmoeders heeft alleen het basis- of middelbaar onderwijs afgerond.

¹¹ Een pleeggezin kan bestands- en netwerkpleeggezin zijn, kan perspectiefbiedend- en/of perspectiefzoekend en/of crisis en/of weekendpleeggezin zijn. Percentages zijn hierom weggelaten.

¹² Een weekendpleeggezin is nooit enkel weekendpleeggezin. Ze zijn ook en/of perspectiefbiedend en/of perspectiefzoekend en/of crisispleeggezin.

¹³ De duur van het pleegouderschap is erg verspreid. De duur ligt tussen de 1 en de 42 jaar met het zwaartepunt op 4 jaar (11%).

2.2 Instrumenten

In dit onderzoek worden twee meetinstrumenten gebruikt:

1. Een semi-gestructureerd interview met vragen over de topics: pleegouderschap, pleegkind(eren), pleeggezin, omgangsregeling met ouders, hulpverlening en (mogelijke) redenen om het pleegouderschap te beëindigen. Hieraan voorafgaand werd gevraagd naar algemene gegevens over onder andere de leeftijd en opleiding/werk.

2. Een gestructureerde vragenlijst (enquête) met daarin 136 vragen, via het programma Qualtrics, die in drie delen gesplitst kan worden; de mening van pleegouders over de pleegzorgaanbieder, Bureau Jeugdzorg en (probleemgedrag van) de laatste twee pleegkinderen.

Bij de eerste twee delen hebben de vragen betrekking op onder andere de frequentie van het contact met de begeleiding, de begeleiding op zich en de tevredenheid over het functioneren van de instelling/werker op basis van verschillende kenmerken. De vragen van het laatste deel gaan over het soort probleemgedrag waar de pleegouder mee in aanraking is geweest. Er wordt onder andere gevraagd in hoeverre de pleegouder zich vaardig en gesteund voelde om hiermee om te gaan. Ook wordt gevraagd of hulpverlening nodig is en zo ja, of deze adequaat wordt ingezet. Ook dit instrument begint met een inventarisatie van algemene gegevens. De meeste vragen worden beantwoord door middel van een zeven-punts Likertschaal (Helemaal mee oneens/Helemaal mee eens). Ook wordt een groot deel van de vragen met voorgestructureerde antwoordcategorieën beantwoord. Een aantal vragen wordt gescoord met de antwoordcategorieën ja/nee of een antwoord waarin de mate van tevredenheid wordt uitgedrukt in percentages. Tot slot zijn er enkele open vragen. Van de oorspronkelijke vragenlijst zijn er uiteindelijk drie tot stand gekomen, toegespitst op de doelgroep. Eén voor ex-pleegouders, één voor pleegouders en één voor de vrijwillige plaatsingen¹⁴. De lijsten worden over de laatste twee pleegkinderen in het pleeggezin ingevuld.

2.3 Procedure

Dit onderzoek is kwalitatief en kwantitatief van aard. Voorafgaand aan het kwantitatieve onderzoek aan de hand van een passende vragenlijst, is er naast literatuuronderzoek, kwalitatief onderzoek gedaan naar de oorzaken van het stoppen van (ex) pleegouders. Dit om een goed beeld te krijgen van de motieven van (ex) pleegouders om te stoppen, zodat het instrument voor het kwantitatieve onderzoek hierop goed aansluit. Dit is gedaan aan de hand van zestien semi-gestructureerde interviews, onder 11 ex-pleegouders en 5 pleegouders. Van de respondenten zijn er 11 via stichting Pleegwijzer benaderd. De overige 5 zijn via stichting Jeugdformaat benaderd. Meer dan de helft van de interviews is in het noorden van Nederland afgenomen; voornamelijk in Groningen en Drenthe. De overige interviews zijn in de Randstad afgenomen. De meeste interviews hebben plaats gevonden bij het pleeggezin thuis en zijn opgenomen met een voicerecorder.

---

¹⁴ Vrijwillige plaatsingen zijn niet in het onderzoek betrokken.

Vervolgens zijn de interviews uitgewerkt in een verslag. Voor verwerking ervan zijn de antwoorden handmatig gecategoriseerd. Vergelijkbare antwoorden zijn gemarkeerd en gerubriceerd in een categorie die het overkoepelende thema weergaf.

Voor het kwantitatieve onderzoek zijn (ex) pleegouders door de stichting Pleegwijzer op de hoogte gesteld van het onderzoek door de Universiteit Leiden naar de achtergronden en oorzaken van de jaarlijkse uitval van pleegouders. Geïnteresseerden werden verzocht een vragenlijst in te vullen op het internet. Via een mail met daarin een link naar de vragenlijst, konden de (ex)pleegouders responderen.

2.4 Data-analyse

Om de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek te beantwoorden, zijn er analyses uitgevoerd over de resultaten van het eerste pleegkind. Data die verkregen zijn uit het programma Qualtrics, zijn in SPSS overgezet, om deze analyses te kunnen uitvoeren. Wat hierbij opgemerkt moet worden, is dat de groep ex-pleegouders zeer klein is vergeleken met de groep pleegouders. Om deze reden worden er ook geen statistische berekeningen uitgevoerd. Er zal dan ook voornamelijk sprake zijn van beschrijvende statistiek.

Hierin worden de groepen ex-pleegouders en pleegouders met elkaar vergeleken.

Op deze manier wordt duidelijk op welke punten de twee groepen wat betreft tevredenheid over BJZ en gezinsvoogden verschillen, en of dit een aandeel heeft in het beëindigen van het pleegouderschap door pleegouders. Ook zal een vergelijking worden gemaakt binnen de groep pleegouders. In de vragenlijst voor pleegouders is de volgende vraag gesteld: ‘Wat zou voor u mogelijk een reden kunnen zijn om te stoppen met pleegzorg?’. Eén van de mogelijke antwoordcategorieën was: ‘Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen’. Er is een vergelijking gemaakt tussen pleegouders die deze antwoordcategorie hebben gekozen en pleegouders die deze niet hebben gekozen. De open vragen zijn, net als bij de verwerking van de interviews, handmatig gecategoriseerd. Vergelijkbare antwoorden zijn gemarkeerd en gerubriceerd in een categorie die het thema weergaf.

Hoofdstuk 3 Resultaten

Dit hoofdstuk begint met een beschrijving van de kwalitatieve data, verkregen uit de 16 interviews met 11 ex-pleegouders en 5 pleegouders. Deze data geven duidelijk weer wat de knelpunten met betrekking tot BJZ zijn volgens de (ex)pleegouders. Zij bieden een duidelijk kader voor analyse van de overige resultaten.

3.1 Pleegouders vs. Ex-pleegouders

Uit de 16 interviews komen verschillende knelpunten over het functioneren van BJZ en gezinsvoogden naar voren. Hier moet wel worden gewezen op het feit dat in de beschrijving van deze knelpunten wordt gesproken over *de* gezinsvoogden, maar dat sommige uitspraken niet voor hen allen gelden. Het functioneren van de gezinsvoogden is per individu verschillend. Er is wel een rode draad in de verhalen van de (ex)pleegouders te zien.

Belang van het kind

Verschillende pleeggezinnen (12) hebben ondervonden dat gezinsvoogden het belang van het kind niet altijd voorop lijken te stellen. In plaats daarvan gaat het voornamelijk om de rechten en belangen van de ouders. Soms gaat dit zelfs ten koste van het kind. Daarnaast wordt een ander voorkomend knelpunt genoemd dat samenhangt met het belang van het kind. Dat is de aandacht van gezinsvoogden voor wat zich in de praktijk afspeelt. Ze lijken meer gericht op hun administratieve taken dan wat écht belangrijk is: het kind en zijn ontwikkeling.

Gehoord

Daarnaast voelen (ex)pleegouders (12) zich niet altijd serieus genomen of gehoord door de gezinsvoogd. Tegen één van de pleegouders is zelfs wel eens gezegd: ‘*wat weet u er nou van, ik heb ervoor geleerd*’. Pleegouders hebben de behoefte om bij een vermoeden van een ernstig probleem serieus genomen te worden. Zij wensen dat het probleem wordt aangepakt. Zij zijn immers de mensen die 24 uur per dag bij het kind betrokken zijn.

Steun

Ook wordt onvoldoende steun vanuit gezinsvoogden als knelpunt binnen de hulpverlening genoemd. Ze geven aan dat ze soms zelf achter belangrijke of praktische zaken aan moeten gaan en dan moeten dwingen om iets voor elkaar te krijgen. Dit geldt ook voor financiële zaken. Geregeld blijkt dat pleegouders (4) zelf achter vergoedingen aan moeten en soms niet worden geïnformeerd over het bestaan ervan. Dit kan deels worden verklaard vanuit de bevinding dat sommige gezinsvoogden jong en onervaren over komen.

Professionaliteit

Het komt voor dat pleegouders de gezinsvoogden moeten aansturen, omdat ze over onvoldoende kennis lijken te beschikken. Pleegouders dragen dan ideeën aan en proberen zaken zelf te regelen. Ook in de rechtbank blijkt wel eens dat de gezinsvoogd onvoldoende van de zaak af weet, waardoor de pleegouder moet inspringen.

Transparantie

Voor sommige pleegouders is het onduidelijk waarom bepaalde beslissingen worden genomen. Met terugplaatsing of overplaatsing wordt soms te gemakkelijk omgesprongen, waardoor de kinderen niet voldoende voorbereid kunnen worden. Een pleegmoeder heeft meegemaakt dat er tegen het kind werd gezegd: *‘Als het niet goed gaat bij papa en mama (biologisch), dan plaatsen we je toch gewoon weer terug?’* Voor de pleegouders komen beslissingen soms uit het niets, omdat er volgens hen nog niets is veranderd in het gezin van de ouders. De beslissingen veranderen soms ook door een wisseling van gezinsvoogd. Zo spreekt een ex-pleegmoeder over een totale verandering van koers. Bij een langdurige plaatsing werd ineens gewerkt aan terugplaatsing van het kind. Dit kwam de ontwikkeling van het kind niet ten goede. Het pleeggezin heeft toen besloten om het pleegouderschap te beëindigen. Zij benadrukt dat het lijkt alsof de gezinsvoogd alles weet, maar dat ze uiteindelijk weinig zicht heeft op de praktijk. Hierdoor zijn bepaalde beslissingen aangaande het pleegkind soms slecht onderbouwd.

Praktische zaken

Één van de gezinnen geeft aan dat de gezinsvoogd onvoldoende bereikbaar was. Dit verschilt echter sterk per pleeggezin. Één van deze gezinnen geeft ook aan dat zij onvoldoende op de hoogte werd gebracht van belangrijke informatie met betrekking tot medische- en verzekeringsgegevens. Daarnaast geven zij aan het erg vervelend te vinden als de gezinsvoogd een pleegkind niet op de afgesproken datum terug of over plaatst.

Het niet nakomen van afspraken wordt door meerdere gezinnen (5) benoemd als een probleem.

Het merendeel (11) van de (ex)pleegouders geeft aan gestopt te zijn of zou kunnen stoppen met de pleegzorg door slechte ervaringen met BJZ/de gezinsvoogden.

Bij één van de zestien interviews zijn de pleegouders positief over het werk van de gezinsvoogd. De gezinsvoogd staat altijd voor het pleeggezin klaar, komt de afspraken na en neemt voldoende initiatief tot communicatie en begeleiding. Deze gezinsvoogd was oprecht betrokken bij het pleeggezin.

In sommige gevallen (5) zijn BJZ en gezinsvoogden niet de reden voor pleegouders om het pleegouderschap te beëindigen. In een enkel geval omdat er geen reden is volgens de pleegouders (1). In andere gevallen omdat de gezinsbelasting te zwaar is door gedragsproblematiek van het kind (2) of omdat de situatie in het pleeggezin dusdanig is veranderd dat het niet meer realiseerbaar is om een pleegkind op te vangen (2).

3.2 Kwantitatieve data

Hier volgt een beschrijving van de kwantitatieve data, verkregen uit de digitale vragenlijsten in Qualtrics. Hierin wordt de groep ex-pleegouders met de groep pleegouders op de volgende punten vergeleken: verloop onder gezinsvoogden, afspraken, praktische zaken (toegang tot medische achtergrond/verzekeringsgegevens van het pleegkind en beantwoording van juridische vragen door de gezinsvoogd), contact en steun. De percentages die worden genoemd, zullen soms samen niet tot 100 percenteren. Dit komt doordat de respondenten die ‘neutraal’ hebben geantwoord, het midden van de 7-punts Likertschaal, niet zijn meegenomen in de beschrijving.

Vervolgens is onderzocht hoe (ex)pleegouders denken over het functioneren van gezinsvoogden. Er is onderscheid gemaakt tussen het functioneren met betrekking tot het verloop onder gezinsvoogden, de afspraken die met gezinsvoogden worden gemaakt en de praktische zaken waar pleegouders mee te maken hebben. Het verloop onder gezinsvoogden kan veel of weinig zijn.

Verloop

Tabel 3. *Het verloop onder gezinsvoogden*

	Ex-pleegouders (N=22)	Percentages	Pleegouders (N=422)	Percentages
Een verloop	14	64%	212	50%
Geen verloop	4	18%	160	38%
Verloop nadelig voor begeleiding ¹⁵	10	71%		
Verloop niet nadelig voor begeleiding	4	29%		
Wisseling voogd is verschil in aanpak	13	75%	200	47%
Wisseling voogd is geen verschil in aanpak	3	17%	39	8%

Onderzocht is of er een verloop onder gezinsvoogden is ervaren door (ex)pleegouders. Er is ook gevraagd hoe zij over een verloop onder gezinsvoogden denken. In tabel 3. is te zien dat een meerderheid van ex-pleegouders (64%) een verloop onder gezinsvoogden ervaart, tegenover de helft van de pleegouders. De meeste ex-pleegouders (71%) ervaren dit als nadelig voor de kwaliteit van begeleiding door de gezinsvoogd. Daarnaast is te zien dat een wisseling van gezinsvoogd voor een meerderheid van de ex-pleegouders (75%) een verschil in aanpak betekent. Dit geldt in mindere mate voor de pleegouders (47%).

---

¹⁵ Helaas is door een fout in de vragenlijst het antwoord van pleegouders niet verkregen op deze en de volgende vraag.

Afspraken

Vervolgens is er onderzocht hoe tevreden (ex)pleegouders zijn over de afspraken die met de gezinsvoogd worden gemaakt. Tevredenheid was terug te voeren op de volgende punten: flexibiliteit bij het maken van afspraken en het nakomen van afspraken door de gezinsvoogd. Wat afspraken betreft zijn ex-pleegouders minder tevreden over de gezinsvoogd dan pleegouders. Bijna de helft (44%) van de ex-pleegouders is hierover ontevreden, tegenover een kwart van de pleegouders.

Binnen de groep ex-pleegouders vindt 44% (n=8) de gezinsvoogd onvoldoende flexibel bij het maken van afspraken rondom bezoeken en vindt 33% (n=6) dat wel voldoende. Van deze groep vindt 44% (n=8) ook dat de gezinsvoogd de afspraken niet of onvoldoende na kwam en 44% (n=8) die dit wel voldoende vond. Van de groep pleegouders vindt 24% (n=96) de gezinsvoogd onvoldoende flexibel, tegenover 47% (n=185) die dat wel vindt.

Een kwart van de pleegouders is ontevreden (n=98) over het nakomen van afspraken door de gezinsvoogd, tegenover 57% (n=226) die hierop niets aan te merken heeft.

Praktische zaken

Ook is er gekeken naar de praktische zaken waar (ex)pleegouders mee te maken krijgen. Wat betreft deze praktische zaken zijn de (ex)pleegouders vaak afhankelijk van de gezinsvoogd. Tot de praktische zaken behoren de volgende onderwerpen: Toegang tot de medische achtergrond van het kind, toegang tot de verzekeringsgegevens van het kind en het gevoel met juridische vragen terecht te kunnen bij de gezinsvoogd.

In tabel 4. is te zien dat ex-pleegouders over het algemeen minder tevreden zijn over de praktische zaken van de gezinsvoogd dan pleegouders. Meer dan de helft van de ex-pleegouders is ontevreden over de praktische zaken, met uitzondering van de juridische vragen, tegenover een kwart van de pleegouders. Vooral op de toegang tot verzekeringsgegevens van het pleegkind scoren de ex-pleegouders (65%) aanzienlijk minder tevreden dan pleegouders (26%).

Tabel 4. De praktische zaken omtrent BJZ

	Ex-pleegouders (n=18)	Percentages	Pleegouders (n=384)	Percentages
Toegang Medische achtergrond	5	30%	176	47%
Onvoldoende toegang	9	53%	101	27%
Toegang Verzekeringsgegevens	4	24%	203	53%
Onvoldoende toegang	11	65%	98	26%
Terecht met juridische vragen	6	34%	190	50%
Onvoldoende terecht	7	39%	103	27%

Contact

Naast de beoordeling van het praktische werk van de gezinsvoogd is onderzocht in hoeverre (ex)pleegouders zich gesteund voelden door de gezinsvoogd. De mate en manier van contact zijn hierin relevant, zoals beschreven is hoofdstuk 1. Om deze reden zijn deze onderwerpen, contact en steun, apart onderzocht. Er zal nu eerst worden ingegaan op de beoordeling van het contact met de gezinsvoogd.

Er is onderzocht hoe tevreden (ex)pleegouders zijn over het contact met de gezinsvoogd. Er is hierbij specifiek gelet op de punten: mailcontact, telefonisch contact en huisbezoeken. Het lijkt erop dat ex-pleegouders kritischer zijn wat het contact met de gezinsvoogd betreft. Ondanks dat de verschillen in contactfrequenties tussen de groepen over het algemeen klein is, zijn de ex-pleegouders hier in veel hogere mate ontevreden over dan pleegouders.

Wat betreft mailcontact scoren beide groepen redelijk gelijk: gemiddeld hebben de meeste respondenten maandelijks of 6-8 keer per jaar (55%-57%) mailcontact. 41% (n=7) van de ex-pleegouders vindt dit te weinig tegenover 26% (n=101) van de pleegouders.

Het telefonisch contact is wat betreft frequentie gespreid en verschilt vooral in de groep 'bijna nooit', waarin de ex-pleegouders voor 33% (n=6) zijn vertegenwoordigd, tegenover 25% (n=97) van de pleegouders. Het telefonisch contact vindt 65% (n=11) van de ex-pleegouders te weinig tegenover 27% (n=105) van de pleegouders.

Van de ex-pleegouders geeft 39% aan dat de gezinsvoogd (bijna) nooit langs kwam tegenover 33% (n=128) van de andere groep. De categorie die vervolgens bij ex-pleegouders is vertegenwoordigd, is de groep 6-8 keer per jaar. Dit is bij pleegouders 2-4 keer per jaar. Ondanks dat bij pleegouders minder frequent sprake was van huisbezoeken, blijkt dat ex-pleegouders hierover minder tevreden zijn. 56% (n=10) van de ex-pleegouders is ontevreden over de frequentie van huisbezoeken van de gezinsvoogd, tegenover 30% (n=119) van de pleegouders.

Over de gemiddelde frequentie van contact is 44% (n=8) van de ex-pleegouders ontevreden tegenover 28% (n=114) van de pleegouders.

Steun

Ex-pleegouders ervaren over het algemeen minder steun van de gezinsvoogd dan pleegouders. 61% (n=11) van de ex-pleegouders voelt zich niet gehoord door de gezinsvoogd, tegenover 32% (n=122) van de pleegouders. 59% (n=10) van de ex-pleegouders ziet niet terug in het handelen van de gezinsvoogd dat het belang van het kind voorop staat, tegenover 34% (n=132) van de pleegouders. 83% (n=15) vindt dat de gezinsvoogd teveel rekening houdt met het belang van de ouders, tegenover 38% (n=144) van de andere groep.

Uit het bovenstaande blijkt dat een derde deel van het hele pleegouderbestand zich niet gesteund voelt. Het is interessant om te weten *waarom* sommige pleegouders zich niet gehoord voelen door de gezinsvoogden.

Gezien het kleine aantal responses van ex-pleegouders en de overlap die deze responses met die van de pleegouders hebben, is ervoor gekozen om de ex-pleegouders in deze analyse buiten beschouwing te laten.

Er is onderzocht wat voor pleegouders redenen zijn waardoor zij zich niet gehoord voelen door de gezinsvoogd. Het antwoord hierop bestond uit meer mogelijke antwoordcategorieën met betrekking tot de gezinsvoogd, zoals het onvoldoende bereikbaar zijn, het niet serieus genomen worden en problemen van het kind/interactie tussen kind en ouders niet zien. In tabel 5 zijn antwoorden bij de antwoordcategorie 'anders, namelijk' op deze vraag weergegeven. Dit blijkt na de antwoordcategorie 'ik voel me niet gehoord doordat de gezinsvoogd meer het belang van de ouders benadrukt' (75), door pleegouders de meest gekozen antwoordcategorie te zijn (74). De antwoorden op de overige antwoordcategorieën zijn bijna gelijk verdeeld (50-56-60-56). Voor 129 respondenten bleek de vraag niet van toepassing. In tabel 5 geldt het volgende: op 1 respondent kunnen verschillende categorieën van toepassing zijn en antwoorden die een enkele keer voor kwamen, zijn niet in de tabel opgenomen.

De meest voorkomende reden is de laksheid van gezinsvoogden. Pleegouders geven aan dat zij soms het gevoel krijgen dat de gezinsvoogd zich er gemakkelijk vanaf wil maken. Daarna komt het niet serieus genomen worden, meestal gebaseerd op het feit dat pleegouders niet als mede professionals worden gezien. Gezinsvoogden zien zichzelf hierin als *de* personen met alle wijsheid in pacht. Een grote wisseling van voogden, onkunde/jong zijn van voogden en een te grote caseload zijn evenveel vertegenwoordigd. Tot slot volgt de onvoldoende bereikbaarheid van de gezinsvoogden.

Tabel 5. Waarom pleegouders zich niet gehoord voelen (N=74)

	Aantal Respondenten	Uitspraken respondenten
Laksheid	14	‘Neemt werk niet serieus’ ‘Liever lui dan moe’ ‘Te weinig echte betrokkenheid’
Niet serieus genomen	12	‘Mijn weergave van de ontwikkeling van het kind niet in het verslag opgenomen’ ‘Ze wil haar eigen zin doorzetten’ ‘Onvoldoende volwaardig partner zijn als pleegouder’
Grote wisseling voogden	8	‘Door vele verschillende voogden werd er steeds onduidelijk gecommuniceerd naar biologische ouders en pleegouders en werd er al helemaal niet gekeken naar het belang van ons pleegkind’ ‘Voortdurende wisselingen’ ‘teveel wisselingen’
Onkunde/jong zijn van voogd	8	‘Ervaar vooral onkunde en jongheid bij voogd’ ‘Gezinsvoogd is gevoelig voor wisselende stemmingen van drugsverslaafde moeder’ ‘Is niet ter zaken kundig’
Te grote caseload	8	‘Gezinsvoogd soms te druk is’ ‘Denk wel dat de voogd te druk is met heel veel dingen en daardoor dingen die wij wel zien wel eens over het hoofd ziet’ ‘De gezinsvoogd erg druk is en weinig tijd heeft’
Onvoldoende bereikbaar	3	‘Wij weten niet wat ze denkt...nauwelijks/geen contact’ ‘Ze ver weg is’ ‘Voogd neemt nauwelijks of geen contact op’

3.3 Pleegouders en het antwoord op; bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd.

Hierboven is een vergelijking gemaakt *tussen* de groepen ex-pleegouders en pleegouders. Hieruit bleek dat pleegouders over het algemeen tevreden zijn over het functioneren van BJZ en de gezinsvoogden, en dat respectievelijk een kwart tot één derde dit niet is. Toch blijkt er uit analyse van de data dat er bij pleegouders ontevredenheid heerst over bepaalde zaken met betrekking tot BJZ en de gezinsvoogd. Om deze reden volgt nu een vergelijking *binnen* de groep pleegouders.

Deze vergelijking wordt gemaakt op basis van een wel of niet gekozen antwoordcategorie (zie blz.10), namelijk: ‘bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen’, op de vraag: ‘Wat zou voor u mogelijk een reden kunnen zijn om te stoppen met de pleegzorg?’. Er zal nu dus een vergelijking worden gemaakt tussen de groep pleegouders die deze antwoordcategorie hebben gekozen bij genoemde vraag en pleegouders die dat antwoord niet hebben gekozen. De pleegouders die dat antwoord niet hebben gekozen, zien het beleid van de gezinsvoogd dus niet als een reden om het pleegouderschap te beëindigen. Er wordt dezelfde opbouw aangehouden als bij de vergelijking tussen pleegouders en ex-pleegouders. Eerst volgt een beschrijving van het verloop onder gezinsvoogden, afspraken en praktische zaken. Steun en contact worden tot slot weergegeven.

De respondenten (n=101) die de reden wel hebben aangegeven zijn gemiddeld 10 jaar pleegouder (groep WAR, want zij kozen het antwoord Wel Als Reden). Respondenten (n=240) die de reden niet hebben aangegeven zijn gemiddeld 8.5 jaar pleegouder (groep NAR, want zij kozen het antwoord Niet Als Reden).

Verloop

Bij het verloop van gezinsvoogden is een verschil te zien tussen beide groepen. De meerderheid van groep WAR ervaart een verloop van gezinsvoogden en vindt dit verloop nadelig voor de kwaliteit van begeleiding door de gezinsvoogden. Bij groep NAR is dit een minderheid. 62% (n=63) van groep WAR ervaart een verloop onder de gezinsvoogden tegenover 49% (n=119) van groep NAR¹⁶. Van groep WAR ervaart 65% (n=67) dat een wisseling in gezinsvoogden een wisseling van beleid inhoud. Dit is bij groep NAR 43% (n=104).

---

¹⁶ Helaas is er door een technisch probleem geen antwoord gekomen op de vraag of dit als nadelig wordt gezien voor de kwaliteit van begeleiding.

Afspraken

Het lijkt erop dat BJZ als reden om te stoppen samenhangt met de (on)tevredenheid van pleegouders over de houding van de gezinsvoogd tegenover het maken en nakomen van afspraken. De groep ontevredenen is in groep WAR 2,5 keer zo groot vergeleken met groep N. 44% (n=45) van groep WAR, vindt de gezinsvoogd niet flexibel bij het maken van afspraken rondom bezoeken, tegenover 18% (n=42) van groep N. Daarnaast vindt 41% (n=42) van groep WAR dat de gezinsvoogd de afspraken niet nakomt. Dit is bij groep N 19% (n=46).

Praktische zaken

41% (n=41) van groep WAR vindt dat ze onvoldoende informatie krijgt over de medische achtergrond van het kind, tegenover 21% (n=49) van groep NAR. 40% (n=40) van groep WAR vindt dat zij onvoldoende toegang krijgt tot medische verzekeringsgegevens van het kind tegenover 20% (n=48) van groep NAR. Van groep WAR vindt 46% (n=47) dat zij niet met juridische vragen bij de gezinsvoogd terecht kan. Van groep NAR is dit 21% (n=49). 42% van de groep WAR is ontevreden over de begeleiding tijdens bezoeken tegenover 15% (n=37) van groep NAR. Ook deze bevindingen lijken erop te wijzen dat de tevredenheid over praktische zaken samenhangt met het stoppen met het pleegouderschap. Dit gezien het feit dat de ontevreden respondenten binnen groep NAR hier twee keer zo groot is als binnen groep NAR.

Contact

Tabel 6. contact

	Groep WAR (n=101)	percentages	Groep NAR (n=240)	percentages
Bijna nooit mailcontact	29	28%	41	17%
Bijna nooit telefonisch contact	31	30%	52	21%
Bijna nooit huisbezoek	51	50%	62	25%
Te weinig mail- en telefonisch contact	51	50%	38-44	15%-18%
Te weinig huisbezoeken	47	48%	56	23%
Bijna nooit telefonisch contact	31	30%	52	21%
Algemene ontevredenheid contact	52	51%	53	22%

In tabel 6 is te zien dat vooral op de punten: bijna nooit huisbezoek, te weinig mail- en telefonisch contact en te weinig huisbezoeken groep WAR in veel hogere mate ontevreden is over het contact dan groep NAR. De algemene ontevredenheid over de frequentie van contact is in groep WAR ook meer dan twee keer zo groot, vergeleken met groep NAR.

Steun

58% (N=58) van groep WAR vindt dat zij onvoldoende gehoord worden. Dit is 24% (N=56) van groep NAR. Daarnaast vindt 61% (N=72) van groep WAR dat niet in het handelen van de gezinsvoogd het belang van het kind voorop gesteld wordt. Dit is 25% (N=58) bij de andere groep. Van groep WAR vindt 31% (N=71) dat het belang van de ouders teveel voorop wordt gesteld, tegenover 9% (N=60) van groep NAR.

Ook hier lijkt de tevredenheid over steun samen te hangen met de reden om te stoppen.

3.4 Aanbevelingen (ex)pleegouders

Naast bovenstaande resultaten is het relevant om te weten welke aanbevelingen pleegouders hebben voor de gezinsvoogden. De resultaten horen bij de open vraag: ‘Welke aanbevelingen heeft u voor de gezinsvoogd?’

Aanbevelingen ex-pleegouders

De aanbevelingen van de ex-pleegouders voor de gezinsvoogden en BJZ zijn zeer uiteenlopend. De meest genoemde aanbeveling is dat pleegouders serieus genomen moeten worden. Onderdeel daarvan is, ze als gelijkwaardige gesprekspartner te zien. Op de tweede plaats komt het belang van de pleegkinderen. Dat dient altijd voorop gesteld te worden. Daarna komt het goed luisteren naar de pleegouders.

Enkele respondenten noemen hiernaast nog dat gezinsvoogden zich meer zouden moeten verdiepen in het kind. Dit vergroot de betrokkenheid en maakt de band tussen pleegkind en gezinsvoogd sterker. Ook wordt genoemd dat de gezinsvoogd niet moet dreigen met een uithuisplaatsing wanneer pleegouders het ergens niet mee eens zijn. Tot slot wil een ex-pleegouder uitgebreider geïnformeerd worden over de redenen die tot een beslissing hebben geleid.

Aanbevelingen pleegouders

Aanbevelingen die pleegouders hebben voor de gezinsvoogd zijn eveneens zeer uiteenlopend. De meest genoemde aanbeveling is dat er beter naar de pleegouders geluisterd moet worden. Bij meerdere vragen komt duidelijk naar voren dat pleegouders zich onvoldoende gehoord voelen door de gezinsvoogd en zich hierdoor niet serieus genomen voelen: ‘*Neem pleeggezin serieus!! Doe niet alsof je de wijsheid in pacht hebt. Ga er vanuit dat het pleeggezin het beste wil voor het kind*’. De pleegouders benoemen dat, ondanks dat zij het pleegkind het meeste zien, de gezinsvoogd toch het meest op zijn/haar eigen oordeel af gaat. ‘*Luister meer naar de ervaring van de pleegouders en school en minder naar de ouders*’.

Één van de pleegouders zegt: ‘*Meer luisteren naar pleegouders en ouders en goed kijken naar belang van het kind*’. Hiermee wordt de tweede meest voorkomende aanbeveling genoemd. Stel het belang van het pleegkind voorop! Geregeld noemen pleegouders dat niet het belang van het kind, maar het belang van de ouders voorop staat. Dit leidt tot grote frustratie bij de pleegouders.

Soms wordt machteloos toegekeken hoe het welzijn van het kind verslechtert, omdat het belang van de ouders voorop wordt gesteld. Ook vinden pleegouders dat de gezinsvoogd soms meer betrokken moet zijn bij het pleegkind en het pleegkind meer aandacht moet geven. *‘Voor beide gezinsvoogden, met name die van het laatste kind: meer juridische kennis; meer betrokkenheid bij het kind; meer belang van het kind zien’.*

Daarnaast wordt een betere communicatie genoemd. Breng pleegouders op de hoogte van ontwikkelingen, te nemen of genomen beslissingen en wees transparant. *‘goed overleggen met pleegouders, zij kennen het kind het beste’.* In het verlengde hiervan wordt door een aantal pleegouders genoemd dat de communicatie tussen instanties beter kan. Het komt voor dat instanties langs elkaar heen werken en belangrijke zaken hierdoor langer duren dan nodig. Dit is niet bevorderlijk voor de situatie van het pleeggezin en het welzijn van het pleegkind.

Sneller handelen en meer kundigheid van de gezinsvoogd is ook een aanbeveling. Pleegouders voelen zich soms de kundige die de gezinsvoogd moeten sturen. Vooral wanneer ze jong zijn. Over het eerste punt zijn, sneller handelen, zijn veel pleegouders het eens: de gezinsvoogd is soms te afwachtend als het zaken betreft waar niet lang gewacht kan worden op ingrijpen. *‘Sneller reageren op signalen en hulpvragen van de pleegouders’.*

3.5 Redenen tot stoppen met het pleegouderschap

Tot slot is (ex)pleegouders (n=22) gevraagd naar de reden tot stoppen met het pleegouderschap. Voor beantwoording van deze vraag waren meerdere antwoordcategorieën mogelijk.

Ex-pleegouders noemen de volgende redenen om te stoppen met pleegzorg, naar volgorde van belangrijkheid:

1. Te zware gezinsbelasting (7 respondenten)
2. Niet betrokken bij het beleid tav het kind (6 respondenten)
- 3.a Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen (5 respondenten)
- 3.b Niet eens met beleid met betrekking tot de rol van ouders van pleegkind (5 respondenten)

Pleegouders (n=444) noemen de volgende redenen om mogelijk het pleegouderschap te beëindigen, naar volgorde van belangrijkheid:

1. Te zware gezinsbelasting (51%)
2. Niet eens met het beleid van de gezinsvoogd (30%)
3. Te oud geworden voor pleegzorg (26%)

Bij de antwoordcategorie ‘anders, namelijk’ worden op deze vraag door achttien van de vijftig pleegouders redenen genoemd die te maken hebben met BJZ/gezinsvoogden. Zo wordt er genoemd dat er veel wisseling van gezinsvoogden wordt ervaren.

Dat gezinsvoogden stuiten op de bureaucratie, waardoor er veel vertraging wordt opgelopen, en dat zij onvoldoende stappen ondernemen wanneer dit nodig is. Daarnaast wordt genoemd dat de gezinsvoogden niet betrokken zijn bij het pleegkind. Ook wordt geregeld genoemd dat gezinsvoogden niet luisteren naar de pleegouders, maar willen doen wat zijzelf nodig achten.

Tabel 7. Aantal mogelijke redenen van pleegouders om te stoppen met het pleegouderschap.

Aantal redenen	Aantal	Percentage	Cumulatief Percentage
0	152	34	34
1	28	6	41
2	48	11	51
3	58	13	64
4	62	14	78
5	96	22	100
Totaal	444	100	

Uit tabel 7. blijkt dat de meeste pleegouders geen mogelijke reden hebben voor beëindiging van het pleegouderschap. Ook blijkt dat voor beantwoording van de vraag, 96 van de respondenten voor 5 redenen kiest. De overige antwoordcategorieën 2 t/m 4, zijn ongeveer gelijk verdeeld. Slechts 28 respondenten geeft één reden op voor beëindiging van het pleegouderschap. Hieruit blijkt dat het stoppen met het pleegouderschap zelden afhangt van één mogelijke factor, maar dat in de meeste gevallen een beëindiging van het pleegouderschap van meerdere factoren afhangt. Het oneens zijn met het beleid van de gezinsvoogd/BJZ en het niet serieus genomen worden is dus zelden de enige, een op zichzelf staande, factor waarom pleegouders het pleegouderschap zouden beëindigen.

Tabel 8. Waar zijn ex-pleegouders het meest tegenaan gelopen in de hulpverlening?(n=19)

	Aantal respondenten	Percentages
Niet serieus genomen	6	31%
Niet eens met beslissing/beleid	4	21%
GV te veel macht	2	11%
Belang ouders voorop	2	11%
Geen adequate begeleiding door wisseling GV	2	11%
Zich niet gehoord voelen	1	5%
Te weinig informatie vooraf	1	5%
Bureaucratie van de instelling	1	5%
Totaal	19	100%

In tabel 8. is te zien dat ex-pleegouders in de hulpverlening het meest aanlopen tegen het feit dat zij zich niet gehoord voelen door de hulpverleners (gezinsvoogden en pleegzorgwerkers). Hierna volgt het punt dat zij zich niet altijd kunnen vinden in de beslissingen en het beleid van de gezinsvoogd. De overige punten zullen, gezien het aantal respondenten dat deze punten heeft opgegeven, verder niet worden besproken.

Hoofdstuk 4 Conclusie en discussie

Doel van dit onderzoek is de redenen die pleegouders hebben om het pleegouderschap te beëindigen, in relatie tot BJZ, te achterhalen. De andere twee redenen in relatie tot beëindiging: gedragsproblematiek van het pleegkind en de pleegzorgbegeleiding, genoemd in de adviesnota van de NVP (2010), zijn onderzocht door H. de Korte en B.M. Geurts.

De redenen voor beëindiging van het pleegouderschap zijn in deze scriptie aan de hand van vijf deelvragen onderzocht. De derde deelvraag: *In welk opzicht verschillen pleegouders die als mogelijke reden om het pleegouderschap te beëindigen, als antwoord 'Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen' hebben opgegeven, met pleegouders die deze reden niet hebben opgegeven?*, is volgens dezelfde opbouw als deelvraag 1 en 2 beschreven en wordt daarom tegelijk met deelvraag 1 en 2 beantwoord.

Hoe denken (ex) pleegouders over het functioneren van de gezinsvoogd, met betrekking tot het verloop onder gezinsvoogden, het maken van afspraken en praktische zaken?

Één van de belangrijke conclusies bij deze vraag, is dat een groot deel van de respondenten (pleegouders, ex-pleegouders, groep WAR en groep NAR¹⁷) een verloop onder gezinsvoogden ervaart. Bij ex-pleegouders is dit 61% en bij pleegouders 50%. Een groot deel van beide groepen ziet dit verloop terug in een verschil in aanpak/beleid tussen gezinsvoogden (75% & 47%). Een grote meerderheid van ex-pleegouders (75%) vindt dit verloop nadelig voor de kwaliteit van begeleiding.

Het gegeven dat er veel verloop onder gezinsvoogden wordt ervaren, kan ook worden geconcludeerd uit de vergelijking tussen de groepen WAR en NAR. Van groep WAR ervaart 62% een verloop en van groep NAR 49%. Een groot deel ziet dit ook weer terug in een verschil in aanpak/beleid tussen gezinsvoogden (65% en 43%). Dat er een verloop van gezinsvoogden wordt ervaren door pleegouders, wordt bevestigd in onderzoeken van Ellett, Ellis, Westbrook & Dews (2006); Farris-Manning & Zandstra (2003); Kapp & Popp (2002) en Verhoef (2008). Uit onderzoek van Verhoef (2008), Ellett, Ellis, Westbrook, & Dews (2006) & Ellett (2009) blijkt dat een wisseling van gezinsvoogd de kwaliteit van begeleiding niet ten goede komt. Ook blijkt uit onderzoek van Hermanns et al. (2005) dat het regelmatige verloop onder gezinsvoogden zorgt voor minder betrokkenheid tussen pleegouders en gezinsvoogden.

Het is zaak dit verloop te minimaliseren zodat de kwaliteit van begeleiding hier niet onder te leiden heeft. Dit maakt dat begeleiding door de gezinsvoogd voor pleegouders mogelijk in mindere mate een reden zal zijn om te stoppen met het pleegouderschap.

Een belangrijke conclusie met betrekking tot afspraken met de gezinsvoogd, is de grote tegenstelling tussen de groepen ex-pleegouders-pleegouders en WAR-NAR.

---

¹⁷ WAR=Wel als Reden om te stoppen: bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen.
NAR=Niet als Reden om te stoppen: bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen.

Er is een grote tegenstelling tussen ex-pleegouders (44%) en pleegouders (25%) in de mate van ontevredenheid over het nakomen van afspraken en de flexibiliteit bij het maken van afspraken. Ook bij de groepen WAR (44%-41%) en NAR (18%-19%) is dit te zien. Deze bevindingen zijn niet gevonden in buitenlandse literatuur, maar worden wel bevestigd in het verrichte kwalitatieve onderzoek op basis van de 16 interviews onder Nederlandse (ex)pleegouders, waarin naar voren komt dat volgens (ex)pleegouders sommige gezinsvoogden hun afspraken niet nakomen.

Men zou, op basis van de tegenstelling tussen de groepen, kunnen zeggen dat de (on)tevredenheid van pleegouders over de houding van de gezinsvoogd tegenover het maken en nakomen van afspraken, mogelijk te maken heeft met BJZ als reden voor beëindiging van het pleegouderschap. Het is belangrijk dat gezinsvoogden de afspraken met de pleegouders nakomen en hierin flexibel zijn. Dit om te voorkomen dat pleegouders dit als groot struikelblok gaan zien. Immers, op hoe meer terreinen pleegouders ontevreden zijn of raken, hoe groter de kans wordt dat ze overwegen te stoppen met het pleegouderschap. Dit blijkt ook uit het gegeven dat pleegouders in de meeste gevallen meer dan 1 mogelijke reden, en daarmee meerdere terreinen, opgeven voor beëindiging van het pleegouderschap.

De laatste belangrijke conclusie heeft betrekking op de praktische zaken. Ook hier is een grote tegenstelling tussen de vier groepen gevonden. Ex-pleegouders (65%) zijn voornamelijk ontevreden over de toegang tot de verzekeringsgegevens van het kind evenals groep WAR (40%). Bij pleegouders is dit 26% en bij groep NAR 20%. Ook de toegang tot de medische achtergrond van het kind scoort slecht bij ex-pleegouders (53%) en bij groep WAR (41%). Dit geldt voor pleegouders (27%) en groep NAR (21%) in mindere mate. Transparantie naar de pleegouders toe is belangrijk gebleken voor continuering van het pleegouderschap (Brown & Campbell, 2007; Gibbs, 2005; MacGregor, Rodger, Cummings, & Leschied, 2006). De transparantie over de achtergrond van het pleegkind is erg belangrijk gebleken. Dat de toegang tot de (medische) achtergrond van het kind niet altijd voldoende wordt bevonden door pleegouders blijkt ook uit onderzoek van Daniel, (2011) & Rhodes, Orme & McCsury, (2003).

Men zou, op basis van de tegenstelling tussen de groepen ex-pleegouders-pleegouders en WAR-NAR, kunnen zeggen dat de (on)tevredenheid over praktische zaken te maken heeft met de beëindiging van het pleegouderschap. Evenals bij het voorgaande punt, is het belangrijk dat de gezinsvoogd iets met deze bevinding doet in de zin dat pleegouders meer toegang krijgen tot de besproken praktische zaken. Vooral toegang tot verzekeringsgegevens is belangrijk gebleken.

Hoe denken (ex) pleegouders over contact en steun vanuit de gezinsvoogd?

In de frequentie van mail contact, telefonisch contact en huisbezoeken, zijn tussen ex-pleegouders en pleegouders weinig verschillen te zien. Er is wel een verschil in de mate van ontevredenheid over deze frequenties (ex-pleegouders: resp.41%/65%/56%-pleegouders:26%/27%/30%). Vooral de ontevredenheid over het telefonisch contact verschilt (ex-pleegouders:65%-pleegouders 27%). Ex-pleegouders zijn dus in veel hogere mate ontevreden.

Over de gemiddelde frequentie van contact is 44% (N=8) van de ex-pleegouders ontevreden tegenover 28% (N=114) van de groep pleegouders. Hetzelfde is terug te zien bij vergelijking tussen groep WAR en NAR. Van groep WAR is 51% ontevreden over de frequentie van contact, tegenover 22% van groep NAR. Er is vooral een verschil te zien bij mail- en telefonisch contact (WAR: 50%-NAR: 15%).

Men zou kunnen zeggen dat, op basis van de tegenstelling tussen de groepen ex-pleegouders-pleegouders en WAR-NAR, BJZ, beëindiging van het pleegouderschap te maken heeft met de mate van (on)tevredenheid over het contact met de gezinsvoogd. Gezien het feit dat pleegouders hier over het algemeen wel tevreden over zijn, evenals de groep pleegouders die BJZ als reden niet hebben opgegeven om te stoppen (NAR), is het belangrijk om per gezin te bekijken hoeveel contact er nodig is. Het is van belang te achterhalen hoe de behoeften met betrekking tot de frequentie van contact liggen en om hier adequaat op in te spelen. Dit om te voorkomen dat de ontevredenheid van pleegouders op dit punt blijft bestaan en dit mogelijk een bijdrage levert in het overwegen te stoppen met het pleegouderschap.

Wat steun betreft is de groep ex-pleegouders die ontevreden is over de mate van steun, gemiddeld 2 maal zo groot als de groep pleegouders. Dit geldt ook bij de vergelijking tussen groepen WAR en NAR. Het feit dat ex-pleegouders (61%) en pleegouders uit de groep WAR (58%) in hoge mate ontevreden zijn over de steun die zij ontvangen, is zorgwekkend.

Dit omdat in onderzoek van MacGregor, Rodger, Cummings, & Leschied (2006) reeds is genoemd dat te weinig steun, vertrouwen en open communicatie pleegouders reden geeft om te overwegen te stoppen met een plaatsing. Dit wordt bevestigd in onderzoek van Brown & Campbell (2007). Daarin is onderzocht dat pleegouders stoppen als zij niet de juiste steun van de Jeugdzorgorganisaties ontvangen; als er sprake is van slechte communicatie en er een tekort is aan responsiviteit vanuit de gezinsvoogden. Ook in Canada komen deze onderzoeksbevindingen naar voren. Alleen wordt hier niet gesproken over het daadwerkelijk stoppen met het pleegouderschap als een gevolg van dit gebrek, maar over de kans op een breakdown. Er wordt gesproken over de relevantie van emotionele steun van gezinsvoogden en het feit dat onvoldoende emotionele steun veelal voortkomt uit een slechte relatie met hen. Hoewel emotionele steun misschien niet direct met een goede communicatie geassocieerd worden, blijkt dit uit concrete voorbeelden wel met elkaar te maken te hebben. Onvoldoende bereikbaar zijn en niet snel genoeg terugbellen wanneer dit wel nodig was, worden als gebrek aan emotionele steun genoemd. Ook hiervan zullen gezinsvoogden zich meer bewust moeten worden.

Geef pleegouders daarnaast het gevoel dat ze iets in te brengen hebben en dat wat zij zeggen serieus in overweging wordt genomen bij de beslissingen die de gezinsvoogd neemt aangaande het kind.

Wat opvalt aan de resultaten van het onderzoek, is het contrast tussen ex-pleegouders en pleegouders. Ex-pleegouders blijken in grotere mate ontevreden te zijn over het functioneren van BJZ en gezinsvoogden. Dit komt zelfs naar voren wanneer feitelijk gegevens met betrekking tot de gezinsvoogd niet anders worden beoordeeld door de (ex)pleegouders. Ondanks feitelijke overeenkomsten is de tevredenheid over deze overeenkomsten dus verschillend. Dit geldt ook voor groep WAR in tegenstelling tot groep NAR. Het kan zijn dat ex-pleegouders en groep WAR respondenten frequenter problemen hebben ondervonden met BJZ en de gezinsvoogden. Het kan ook dat de groepen ex-pleegouders en WAR kritischer zijn in de beoordeling van BJZ en de gezinsvoogden; kritischer dan pleegouders en groep NAR respondenten.

Welke aanbevelingen hebben (ex)pleegouders voor gezinsvoogden?

Ex-pleegouders willen serieus genomen worden in die zin, dat hun mening en verhaal wordt verstaan en meegenomen wordt in het beslissingsproces. Daarnaast willen ze als gelijkwaardige gesprekspartner worden gezien. Ook wordt genoemd dat gezinsvoogden het belang van het kind altijd voorop moeten stellen in plaats van het belang van de ouders of het eigen belang. Goed luisteren is eveneens erg belangrijk. Net als betrokkenheid bij het pleegkind. Tot slot wil de ex-pleegouder beter geïnformeerd worden over beslissingen en moet er geen sprake zijn van machtsmisbruik door de gezinsvoogd, bijvoorbeeld in de vorm van dreiging tot overplaatsing van het pleegkind.

De meest genoemde aanbeveling van pleegouders is dat er beter naar de pleegouder geluisterd moet worden. *‘Neem pleeggezin serieus!! Doe niet alsof je de wijsheid in pacht hebt.*

Ga er vanuit dat het pleeggezin het beste wil voor het kind’, ‘Luister meer naar de ervaring van de pleegouders en school en minder naar de ouders’.

Het belang van het pleegkind vooropstellen, komt op de tweede plaats. Ook vinden pleegouders dat de gezinsvoogd soms meer betrokken moet zijn bij het pleegkind en het pleegkind meer aandacht moet geven. *‘Voor beide gezinsvoogden, met name die van het laatste kind: meer juridische kennis meer betrokkenheid bij het kind meer belang van het kind zien’.* Vervolgens wordt gesproken over een betere communicatie. Breng pleegouders op de hoogte van ontwikkelingen, te nemen of genomen beslissingen en wees transparant. *‘goed overleggen met pleegouders, zij kennen het kind het beste’.* In het verlengde hiervan wordt door een aantal pleegouders genoemd dat de communicatie tussen instanties beter kan. Sneller handelen en meer kundigheid van de gezinsvoogd is ook een aanbeveling.

Waarom beëindigen pleegouders het pleegouderschap?

‘Bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen’ als reden om het pleegouderschap te beëindigen, komt bij ex-pleegouders op een gedeelde derde plaats, samen met het niet eens met het beleid met betrekking tot de rol van ouders van pleegkind.

30% van de pleegouders kiest als reden om te stoppen het niet eens zijn met het beleid van de gezinsvoogd, niet serieus genomen worden en staat daarmee op de tweede plaats. Bij de groep pleegouders staat een te zware gezinsbelasting als mogelijke reden bovenaan met 51%. Het merendeel van de redenen die afzonderlijk van de mogelijke antwoordcategorieën worden genoemd, hebben te maken met BJZ/gezinsvoogden.

Opvallend is dat de grootste groep pleegouders meerdere redenen noemen bij de vraag wat voor hen mogelijke redenen zouden kunnen zijn om het pleegouderschap te beëindigen. Hieruit blijkt dat het stoppen met het pleegouderschap niet afhangt van één mogelijke factor, maar dat meerdere factoren bij elkaar de reden tot definitief stoppen vormen. De reden ‘bezwaren tegen het beleid van de gezinsvoogd, het niet serieus genomen’, is zelden de enige factor waarom pleegouders het pleegouderschap beëindigen.

Discussie

Punt van aandacht in dit deelonderzoek is het meetinstrument. Het Qualtrics systeem bleek niet alle antwoorden op de vragen te hebben opgeslagen. Hierdoor is een aantal belangrijke data in dit onderzoek verloren gegaan. Het antwoord op de vraag of pleegouders het nadelig vinden voor de kwaliteit van begeleiding van de gezinsvoogd als er een verloop onder de gezinsvoogden wordt ervaren, is hierdoor niet verkregen. Daarnaast is een aantal vragen niet gesteld. Voor dit onderzoek was dat één relevante vraag, namelijk: Op welk gebied uit zich het verschil in aanpak/beleid tussen de gezinsvoogden? Het gevolg hiervan is dat er geen concrete aanbevelingen ten aanzien van het verschil in aanpak/beleid gedaan kunnen worden naar gezinsvoogden toe. Mede door een fout in de vragenlijsten is een aantal vragen foutief ingevuld, omdat de respondenten een antwoord moesten geven om door te kunnen gaan met het invullen van de vragenlijst. Dit is door respondenten in de toelichting vermeld, waardoor er in de analyse rekening mee is gehouden. Antwoorden zijn eruit gefilterd of de vraag is uiteindelijk niet gebruikt. Het is dus van belang dat een applicatie vooraf goed op zijn werking wordt getest.

Ander punt is het feit dat de ex-pleegouders uit een kleine groep bestaat, 22 respondenten,. Hierdoor is het moeilijk om conclusies te trekken en de antwoorden te veralgemeniseren naar een grote groep. De vergelijking tussen ex-pleegouders en pleegouders moet daarom ook met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Literatuur

- Bartelink, C. (2010). *Deltamethode*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Brown, J.D., & Campbell, M. (2007). Foster parents perception of placement success. *Children and Youth Services Review*, 29, 1010-1020.
- Brown, J.D., & Bednar, L.M. (2006). Foster parents perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review*, 28, 1497–1511.
- Buehler, C., Rhodes, K.W., Orme, J.G., & Cuddeback, G. (2006). The Potential for Successful Family Foster Care: Conceptualizing Competency Domains for Foster Parents. *Child Welfare*, 85, 523-558.
- Bureau Jeugdzorg (2012). Geraadpleegd op 7 maart 2012, van <http://www.bureaujeugdzorg.info/>
- Cox, M.E., Orme, J.G., & Rhodes, K.W. (2003). Willingness to Foster Children with Emotional or Behavioral Problems. *Journal of Social Service Research*, 29, 4, 23-51.
- Daniel, E. (2011). Gentle iron will: Foster parents' perspectives. *Children and Youth Services Review*, 33, 910–917.
- Denby, R., Rindfleisch, N., & Bean, G. (1999). Predictors of foster parents' satisfaction and intent to continue foster. *Child Abuse & Neglect*, 23, (3), 287-303.
- Ellett, A.J., Ellis, J.I., Westbrook, T.M., & Dews, D. (2006) A qualitative study of 369 child welfare professionals' perspectives about factors contributing to employee retention and turnover. *Children and Youth Services Review*, 29, 264–281.
- Ellett, A.J. (2009). Intentions to remain employed in child welfare: The role of human caring, self efficacy beliefs, and professional organizational culture. *Children and Youth Services Review*, 31, 78–88.
- Farris-Manning, C., & Zandstra, M. (2003). Children in care in Canada: A summary of current issues and trends with recommendations for future research. *Child Welfare League of Canada*.
- Fisher, T., Gibbs, I., Sinclair, I., & Wilson, K. (2000). Sharing the care: The qualities sought of social workers by foster carers. *Child and Family Social Work*, 5(3), 225–233.
- Gibbs, D. (2005). Understanding Foster Parenting: Using Administrative Data to Explore Retention. *Research Triangle Institute*.
- Hermanns, J., Van Nijnatten, C., Verheij, F., & Reuling, M (2005); *Handboek Jeugdzorg deel 2, methodieken en programma 's*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hudson, P., Levasseur, K. (2002). Supporting foster parents: Caring voices. *Child welfare League of America*.
- Jones, G., & Morrissette, P.J. (1999). Foster Parent Stress. *Canadian Journal of Counselling*, Vol.33, 1-13.
- Kapp, S.A., & Propp, J. (2002). Client Satisfaction Methods: Input from Parents with Children in Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, Vol. 19, 3.

- MacGregor, T.E., Rodger, S., Cummings, A.L., & Leschied, A.W. (2006). The Needs of Foster Parents A Qualitative Study of Motivation, Support, and Retention, *University of Western Ontario, Canada* Copyright ©2006 Sage Publications London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, Vol. 5(3): 351–368.
- Minty, B. (1999). Annotation: outcomes in long term foster care. *Journal of child psychology and Psychiatry*, 40 (7), 991-999.
- Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (2010). *Geef pleegouders op tijd de hulp die nodig is*. Adviesnota. Overijssel: NVP.
- Pecora, P., Bartlome, J., Magna, V., & Sperry, C. (1991). How consumers view intensive family preservation services. In M. W. Fraser, P. J. Pecora & D. A. Haapala (Eds.), *Families in crisis: the impact of intensive family preservation services*. New York: A. de Gruyter. 273–292.
- Pleegzorg Nederland (2011). *Factsheet Pleegzorg 2010*. Utrecht.
- Rhodes, K.W., Orme, J.G., & McSury, M. (2003). Foster parents' role performance responsibilities: perceptions of foster mothers, fathers and workers. *Children and Youth Services Review*, 25, 935-964.
- Rhodes, K.W., Orme, J.G., Cox, M.E., & Buehler, C. (2003). Foster family resources, psychosocial functioning, and retention. *Social Work Research*, 27, 135-150.
- Rodwell, M.K., & Biggerstaff, M.A. (1993). Strategies for recruitment and retention of foster families. *Children and Youth Services Review*, 15, 403-419.
- Ross-Dorp, C., & Donner, P.H. (2005). *Informatiebrochure Wet op de jeugdzorg*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport.
- Sanchirico, A., Josephine Lau, W., Jablonka, K., & Russell, S.J.(1998). Foster Parent Involvement in Service Planning: Does it Increase Job Satisfaction? *Children and Youth Services Review*, Vol. 20, 4, 325-346.
- Seaberg, J. R., & Harrigan, M. P. (1999). Foster families' functioning, experiences and views: variations by race. *Children and Youth Services Review*, 21(1), 31-55.
- Stams, G., Van der Eem-Top, M., Limburg, S., Van Vugt, E.S., & Van der Laan, P.H (2010). *Implementatie en doelmatigheid van de Deltamethode Gezinsvoogdij; Onderzoek naar de invloed van de Deltamethode Gezinsvoogdij op het verloop van de ondertoezichtstelling*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Strijker, J., & Zandberg, T.J.(2005). Breakdown in foster care. *International Journal of Child & Family Welfare*, 2-3, 76-87.
- Strijker, J., (2006). Pleegzorg, Overzicht van wetenschappelijk onderzoek; Utrecht: STILI NOVI.
- Van den Bergh, P., & Weterings, T. (2010). *Pleegzorg in perspectief; Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.

- Van der Linden, A.P., Siethoff, ten, F.G.A., & Zeijlstra-Rijpstra, A.E.I.J. (2009). *Jeugd en recht* (9^e druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Verhoef, W.G.J. (2008). *Tevredenheid van cliënten en hun ouders in de niet vrijwillige hulpverlening van Bureau Jeugdzorg Noordwest Veluwe* (Master Thesis) Utrecht: Universiteit Utrecht, Afd. Orthopedagogiek.
- Westbrook, T.M., Ellis, J., & Ellett, A.J. (2006). Improving Retention Among Public Child Welfare Workers. What Can We Learn from the Insights and Experiences of Committed Survivors? *Administration in Social Work*, Vol. 30(4).
- Weterings, A.M. (1998). *Pleegzorg in balans; bestaanszekerheid voor kinderen*. Leuven: Garant.